

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ УПРАВЛІННЯ НА ПІДГОТОВЧОМУ ЕТАПІ

НЕСТЕРЕНКО Євген Володимирович - здобувач кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності ДЮІ МВС України

УДК 342.922 : 347.994 (477)

В статті досліджені особливості судового розгляду справ про адміністративні правопорушення, посягаючих на встановлений порядок управління на підготовчому етапі. Виявлені та проаналізовані недоліки судової практики та адміністративно-деліктного законодавства в зазначеній сфері суспільних відносин. Дані конкретні пропозиції по вдосконаленню інституту адміністративної відповідальності.

Ключові слова: *судовий розгляд справ, адміністративні правопорушення, встановлений порядок управління, суддя, компетенція суду.*

Важливим критерієм сучасної правової демократичної держави є наявність сильної та незалежної судової влади, неупередженого та справедливого суду, що, своєю чергою, забезпечує надійність всієї системи правосуддя.

Одним із напрямків діяльності судді щодо здійснення правосуддя є розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління. Потреба у вивченні адміністративно-деліктної діяльності судді в зазначеній сфері суспільних відносин пов'язана з тим, що в останнє десятиліття відзначається тенденція до зростання кількості справ про адміністративні проступки, що посягають на встановлений порядок управління, в тому числі і розглянутих суддями районних судів.

Діяльність судді в провадженні у справах про адміністративні правопорушення

у сфері встановленого порядку управління зачіпає інтереси великої кількості громадян, тому дослідження судового розгляду справ про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління сприятиме найбільш повному забезпеченню конституційних гарантій захисту та охорони прав і законних інтересів громадян, закріплених у Конституції.

Враховуючи численність суб'єктів адміністративної юрисдикції щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління, важливим завданням є встановлення характерних особливостей, які відрізняють суддю як суб'єкта адміністративної юрисдикції від інших органів і посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління.

Питання розгляду судами справ про адміністративні правопорушення не є новим для юридичної науки та тією чи іншою мірою знайшло своє вираження в працях таких науковців, як: В.Б. Авер'янов, Л.С. Анохіна, О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, Р.А. Калужний, Ю.М. Козлов, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, С.О. Короєд, В.І. Олефір, О.І. Остапенко, Н.Г. Салищева, В.М. Скавронік, Ю.М. Старилов, О.П. Шергін, В.К. Шкарупа та інші.

Однак, проблематика судового розгляду справ про адміністративні проступки, що посягають на встановлений порядок управ-

ління потребує проведення подальших досліджень.

Метою дослідження є з'ясування особливостей судового розгляду справ про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління на підготовчому етапі.

Виклад основних положень. Справи про адміністративні правопорушення уповноважені розглядати поряд із різними органами (посадовими особами) й судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів. В ході даної діяльності реалізуються закріплені в ст. 245 КУпАП завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення, а саме: своєчасне, всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її в точній відповідності з законом, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі додержання законів, зміцнення законності [1].

Суддя, застосовуючи заходи адміністративного стягнення, реалізує діяльність щодо здійснення правосуддя, бо вона полягає в застосуванні норм права, протікає в певній процесуальній формі і заснована на закріплених у законі принципах правосуддя [2, с. 67]. Тобто, відбувається реалізація як адміністративно-матеріальних, так і адміністративно-процесуальних норм.

Аналіз багатьох категорій справ про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління, які є предметом розгляду суддів, характер правових наслідків, що наступають за їх вчинення, свідчать про те, що це найбільш суспільно-небезпечні проступки, що тягнуть більш жорсткі заходи державного примусу.

У процесі діяльності судді з розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління особливого значення набуває суворе дотримання норм матеріального права, а також врегульованого адміністративно-процесуальними нормами порядку розгляду цих справ, бо від цього багато в чому залежить дотримання законності, забезпечення га-

рантій прав особи у адміністративно-юрисдикційному процесі та забезпечення інших завдань законодавства про адміністративні правопорушення, встановлених у ст. 245 КУпАП.

Важливе процесуальне значення для законного і об'єктивного розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління має підготовка до розгляду справи (ст. 278 КУпАП), яка передбачає з'ясування суддею під час надходження адміністративної справи наступних питань:

1. Чи належить до його компетенції розгляд даної справи. Це питання вирішується відповідно до встановлених законом правил визначення підвідомчості справ про адміністративні правопорушення. Так, частина 1 статті 221 визначає перелік справ про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління, розгляд яких віднесено до компетенції суддів районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів. Зокрема, до вказаного переліку законодавець включив наступні статті КУпАП: 184-1 – 185-11, 186-5 – 186-7, 187, 188, 188-1, 188-13, 188-14, 188-16, 188-17, 188-19, 188-22, 188-25, 188-27, 188-28, 188-31, 188-32, 188-33, 188-34, 188-35, 188-38 – 188-41, ч. 1 ст. 189-1, 189-3, 190, 191, 193, 195-1 – 195-6, 204-1, 206-1, 212-2 – 212-6.

Однак, зауважимо, що вирішення питання про належність до компетенції суду тієї чи іншої справи вирішується виходячи зі статті особливої частини КУпАП, за якою в протоколі було кваліфіковано дії порушника. Проте, суддя не може обмежуватися функціями статиста та повністю погоджуватися із проведеною в протоколі юридичною кваліфікацією адміністративного правопорушення. Адже, як роз'яснив Верховний Суд, забезпечуючи своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин у кожній справі, судді повинні перевіряти правильність правової оцінки вчинених порушником дій [3, с. 12].

Отже, при вирішенні питання підвідомчості суддя має також перевірити правильність кваліфікації адміністративного проступку, тобто чи відповідають викладені в протоколі обставини вчинення правопо-

рушення зазначеній в протоколі статті особливої частини КУпАП, і у випадку неправильної кваліфікації суддя має повернути протокол та інші матеріали справи органу, який їх склав, для виправлення недоліків. Адже, як зазначає М.Я. Масленніков, неправильна юридична кваліфікація проступків при складенні протоколу може потягти за собою розгляд справи неправомочним органом і винесення незаконних постанов, які можуть бути скасовані [4, с. 82].

Таким чином, якщо з'ясується, що суд, який отримав матеріали конкретної справи, не має права її розглядати з мотивів непідвідомості чи непідсудності, тоді він має вирішити питання про направлення матеріалів справи за підсудністю іншому суду або ж за підвідомчістю іншому органу адміністративно-деліктної юрисдикції. Тому такі процесуальні дії деякі вчені пропонують прямо закріпити в законодавстві [5, с. 15]. Наприклад, за аналогією з п. 5 ч. 1 ст. 29.4 Кодексу про адміністративні правопорушення Російської Федерації, де наголошено на обов'язковості винесення суддею ухвали в разі передачі протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи на розгляд по підвідомчості, якщо розгляд справи не відноситься до компетенції судді, органу, посадової особи, до яких протокол про адміністративне правопорушення та інші матеріали справи надійшли на розгляд, або винесено ухвалу про відвід судді, складу колегіального органу, посадової особи [6].

2. Чи правильно складено протокол та інші матеріали справи про адміністративне правопорушення. Важливість перевірки належного оформлення протоколу про адміністративне правопорушення полягає в тому, що він є основним процесуальним документом, на підставі якого розглядається справа і від правильності складання якого залежить повнота дослідження події правопорушення у сфері встановленого порядку управління, особи правопорушника, а це, у свою чергу, впливає на всебічне, повне і об'єктивне з'ясування обставин справи, законність прийнятого у справі рішення.

Вивчаючи протокол про адміністративне правопорушення, інші матеріали справи

на предмет правильності їх складання та оформлення, на нашу думку, суддя повинен перевірити, чи складений протокол уповноваженою на те посадовою особою, чи відповідає його зміст вимогам закону, а також повноту викладу події правопорушення, законність оформлення актів перевірки, медичного огляду та інших матеріалів справи.

У разі складання протоколу та оформлення матеріалів справи неправомочною особою, неправильного складання протоколу та оформлення інших матеріалів справи, протокол про адміністративне правопорушення та інші матеріали справи повертаються органу, посадовій особі, яка склала протокол. Узагальнення Верховним Судом практики розгляду судами справ про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління (статті 185 – 185-2 КпАП) дозволило встановити непоодинокі факти неналежного оформлення адміністративних матеріалів працівниками органів внутрішніх справ. Траплялися випадки, коли внаслідок незаконних вимог працівників міліції фактично за відсутності у діяннях осіб складу адміністративних правопорушень протоколи складалися необґрунтовано, чим порушувалися конституційні права і свободи осіб. Натомість місцевими судами на підставі цих матеріалів виносилися необґрунтовані постанови, що тягло їх скасування. Інколи протоколи про адміністративні проступки складалися необґрунтовано внаслідок незаконних вимог чи розпоряджень працівників міліції, чим порушували конституційні права та свободи осіб. У таких випадках на підставі пункту першого статті 247 КУпАП суди цілком правомірно закривали провадження у справах [7, с. 35, 39].

Інший приклад – притягнення до адміністративної відповідальності за статтею 185-3 КУпАП – «Прояв неповаги до суду». Обов'язок складання протоколу в цьому випадку згідно п. 7-1 ст. 255 КУпАП покладено на судових розпорядників, діяльність яких регламентовано відповідним Положенням, затвердженим наказом Державної судової адміністрації України від 14 липня 2011 р. №112 [8]. Як показує аналіз судової практики, протоколи про адміністративне

правопорушення за ст. 185-3 КУпАП складаються недбало, у них відсутні всі необхідні дані для притягнення правопорушника до відповідальності. Даний протокол складається відповідно до вимог ст.256 КУпАП і необхідно визнати вірною практику тих судів, де судді допомагають судовим розпорядникам складати даний протокол [9].

Колишній Голова Верховного Суду України В.Т. Маляренко також зазначав, що суди при розгляді справ про адміністративні правопорушення допускають недоліки і порушення вимог закону, зокрема приймають до провадження протоколи, які не відповідають вимогам закону [10, с. 5–7]. Адже відсутність обов'язкових реквізитів протоколу про адміністративне правопорушення, перелік яких міститься у статті 256 КУпАП, не тільки утруднює визначення складу правопорушення, а й обмежує права учасників провадження [10, с. 256–257].

3. Чи сповіщено осіб, які беруть участь у розгляді справи, про час і місце її розгляду. Слід наголосити, що КУпАП не регламентує питання про виконання процесуальних дій щодо повідомлення учасників адміністративно-деліктного процесу про час і місце розгляду справи. Лише зі змісту статей 268 і 278 КУпАП можна встановити, що повідомлення учасників судового розгляду про час і місце судового засідання є не лише обов'язковими діями на підготовчому етапі розгляду справи, але й необхідною умовою її розгляду за відсутності належним чином повідомленого порушника.

На практиці процесуальні дії щодо повідомлення учасників судового розгляду про час і місце судового засідання зазвичай безпосередньо здійснюються не суб'єктами адміністративно-деліктної юрисдикції, а спеціально виділеними для цієї мети особами, про що зазначають автори науково-практичного коментарю до КУпАП [11, с. 813]. При цьому, як зазначає В.Г. Перепелюк, вчинені цією особою, такі підготовчі дії однаково будуть відноситися до процесу, а суддя буде здійснювати контроль за формуванням справи [12, с. 81].

Так, під час судового розгляду судові виклики і повідомлення осіб, які беруть участь у розгляді справи про час і місце її розгляду

здійснюють секретарі судових засідань, що передбачено Типовою посадовою інструкцією секретаря судового засідання місцевого загального суду [13].

Особливістю судового розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління є те, що за деякими статтями КУпАП розгляд справ відбувається за обов'язкової присутності особи, яка притягається до відповідальності, а саме: за ст.ст. 185, 185-1, 185-7, 187 КУпАП. У випадку ухилення від явки до суду особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, вона може бути піддана приводу. Однак, окремі судді це право не використовують і в порушення закону розглядають справи у відсутності правопорушника.

Так, суддя Великоновоселківського районного суду Донецької області, у порушення вимог ст.268 ч.2 КУпАП розглянув справу щодо громадянина Б. за його відсутності, а правом приводу його до суду не скористався. Аналогічні помилки припускали й інші судді області [9].

4. Чи витребувано необхідні додаткові матеріали. При підготовці справи про адміністративне правопорушення у сфері встановленого порядку управління до розгляду перевіряється кількість і достатність зібраних матеріалів, які містяться в справі для розгляду її по суті та винесення постанови. Від всебічності та об'єктивності попередньої підготовки, оцінки зібраних фактів і обставин скоєння адміністративного проступку залежить в кінцевому підсумку юридична кваліфікація порушення, а потім і справедливність застосування адміністративних стягнень [14, с. 136–137; 4, с. 77].

Так, згідно з пунктом 4 статті 278 КУпАП орган адміністративно-деліктної юрисдикції при підготовці до розгляду справи вирішує також питання про те, чи витребувано необхідні додаткові матеріали. У зв'язку з цим на практиці постає питання про можливість направлення справи на додаткову перевірку (додатковий збір доказів) через недостатність в справі доказів (матеріалів) [15, с. 113].

А що ж робити, коли матеріалів адміністративної справи, зібраних уповноваженою посадовою особою під час проведення

адміністративного розслідування явно недостатньо? Законодавство України про адміністративні правопорушення передбачає безпосередньо лише один випадок можливості направлення матеріалів справи для додаткової перевірки, який має місце лише під час провадження в адміністративних справах про порушення митних правил. Незважаючи на це, деякі вчені все ж таки підкреслюють необхідність повернення матеріалів справи для додаткової перевірки у випадку недостатності доказів чи неналежного оформлення матеріалів [16, с. 148; 17, с. 153–154; 2, с. 28–29].

До того ж, на відміну від українського деліктного законодавства, стаття 29.4 Кодексу Російської Федерації про адміністративні правопорушення, визначає таку обставину, як підставу для повернення справи на додаткове розслідування особам, які склали протокол про адміністративне правопорушення [18, с. 1032]. Однак, на нашу думку, слід погодитися з О.М. Собоєвим, який наголошує на тому, що така позиція суперечить принципу швидкості та економічності адміністративного процесу. [19, с. 124] До того ж, за деякими статтями КУпАП справи про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління розглядаються судами за скороченими термінами. Наприклад, впродовж доби суди розглядають справи за ст.ст. 185, 185-3, 185-7, 185-10, 188-22, 204-1, 206-1 КУпАП; впродовж трьох діб – за ст. 185-1 КУпАП, впродовж 5 діб – справи про адмінправопорушення за ст. 188-34 КУпАП. Тобто, справи про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління у переважній більшості випадків відзначаються швидкістю та оперативністю їх розгляду та прийняття рішення по справі. Ще одним аргументом щодо недоцільності повернення справи про адміністративне правопорушення на додаткове розслідування є те, що суддя як суб'єкт владних повноважень, наділений правом самостійного витребування тих чи інших матеріалів (доказів), необхідних для вирішення справи.

5. Чи підлягають задоволенню клопотання особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, потерпілого,

їх законних представників і адвоката. На практиці в основному зустрічаються два види клопотань: про повернення матеріалів справи для належного оформлення або ж на додаткову перевірку та про відкладення розгляду справи. Саме останній вид клопотань на сьогодні є найбільш поширеним і викликає інтерес з точки зору намагання порушника затягнути розгляд справи з метою закінчення строків накладення адміністративного стягнення та уникнення адміністративної відповідальності. І це при тому, що норми КУпАП не є досконалими в частині регламентації строків, які необхідні для конкретизації діяльності юрисдикційних органів [20, с. 99].

Так, Верховний Суд підкреслює, що істотним недоліком в судовій практиці є низькій рівень здійснення судами підготовки до розгляду справ про адміністративні проступки, що інколи призводить до порушення передбачених строків накладення адміністративних стягнень [7, с. 38].

На думку С.О. Короеда, однією з причин порушення строків як розгляду справи, так і строків накладення адміністративного стягнення є заявлення порушниками або їх адвокатами клопотань про відкладення розгляду справи. Тому клопотання про відкладення розгляду справи в більшості випадків не підлягає задоволенню, адже матеріали справи мають містити всі письмові пояснення учасників провадження, які мають бути достатніми для розгляду і вирішення справи, а порушник разом із клопотанням про відкладення розгляду не позбавлений можливості також подати додаткові пояснення щодо складеного протоколу і обставин вчиненого правопорушення [15, с. 116].

При цьому, як зазначають вчені-адміністративісти, клопотання порушника про відкладення розгляду справи через неможливість його присутності при розгляді підлягає задоволенню з урахуванням строків давності [21, с. 692].

Як свідчать результати анкетування (50 % всіх опитаних), наукова література і судова практика, передбачений раніше статтею 38 КУпАП двомісячний строк накладення адміністративного стягнення був для судів занадто коротким і це призводило до того,

що в багатьох випадках винуватці адміністративних правопорушень уникали встановленої законом адміністративної відповідальності [22, с. 426].

Вивчення судової практики показало, що одну зі справ про адміністративне правопорушення за частиною першою статті 212-2 КУпАП було закрито у зв'язку із закінченням двомісячного строку накладення адміністративного стягнення. При цьому справа поверталася судом на дооформлення. Крім того, порушник у судові засідання не з'являвся, подавав клопотання про відкладення розгляду справи з «поважних причин». Тому у суду вже не було підстав для відкладення розгляду справи після закінчення передбаченого статтею 38 КУпАП строку накладення адміністративного стягнення і суд розглянув справу по суті у відсутність порушника та закриття провадження у справі через закінчення строку давності [23].

Отже, доцільність зупинення провадження у справі деякими науковцями обґрунтовується відсутністю особи, яка притягається до відповідальності з поважних причин (хвороба, збіг складних родинних обставин тощо) до усунення цих обставин [24, с. 17; 25, с. 103].

Таким чином, аналіз наукової літератури, адміністративно-деліктного законодавства та практики його застосування дає підстави твердити про існування деяких недоліків в діяльності суддів місцевих судів, а також прогалин у адміністративно-деліктному законодавстві на початковому етапі розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління. До таких пропонуємо віднести наступні:

1. Потребує процесуального оформлення порядок передачі протоколу про адміністративне правопорушення та інших матеріалів справи на розгляд за підвідомчістю, якщо розгляд справи не відноситься до компетенції судді, органу, посадової особи, до яких протокол про адміністративне правопорушення та інші матеріали справи надійшли на розгляд.

2. У деяких випадках розгляд справ про адміністративні правопорушення у сфе-

рі встановленого порядку управління відбувається при відсутності протоколу про адміністративне правопорушення, або його зміст не відповідає вимогам, зазначеним у ст. 256 КУпАП. Маються на увазі проступки за ст. 185-3 КУпАП, коли складення протоколу про адміністративне правопорушення та дотримання порядку його оформлення покладено на судових розпорядників.

3. У зв'язку з тим, що однією з особливостей судового розгляду справ про адміністративні правопорушення у сфері встановленого порядку управління є те, що за деякими статтями КУпАП розгляд справ відбувається за обов'язкової присутності особи, яка притягається до відповідальності (ст.ст. 185, 185-1, 185-7, 187), доцільно, на нашу думку, закріпити у законодавстві процедуру повідомлення учасників адміністративно-деліктного процесу про час і місце розгляду справи. Нагадаємо, що чинний КУпАП у ст.ст. 168 та 178 містить лише норму про обов'язковість повідомлення учасників процесу про час та місце розгляду справи, але не розкриває процедуру її виконання.

4. З метою недопущення затягування розгляду справи порушником, що у кінцевому випадку призводить до закінчення строків накладення адміністративного стягнення та уникнення адміністративної відповідальності, доцільним вбачається введення норми щодо призупинення строків провадження з причин, пов'язаних із неможливістю особи яка притягається до адміністративної відповідальності бути присутньою під час розгляду справи (подання клопотання про відкладення розгляду справи, хвороба, збіг складних родинних обставин, необхідність надання юридичної допомоги тощо).

Література

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 52. – С. 1122 (з наступними змінами та доповненнями).
2. Применение судьей мер административного взыскания / Павлова Е.С.; Отв. ред.: Шубин В.В. – М.: Юрид. лит., 1987. – 80 с.
3. Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 року № 8 // Вісник Верховного Суду України. – 2005. – № 6 (58). – С. 10–13.

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено особливості судового розгляду справ про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління на підготовчому етапі. Виявлено та проаналізовано недоліки суддівської практики та адміністративно-деліктного законодавства у зазначеній сфері суспільних відносин. Надано конкретні пропозиції щодо удосконалення інституту адміністративної відповідальності.

SUMMARY

The article studies the characteristics of judicial proceedings on administrative violations that infringe on established management procedures at the preparatory stage. Identified and analyzed the shortcomings of the judicial and administrative practice of tort law in this area of public relations. Courtesy of specific suggestions for improvement institute administrative proceedings.

4. Масленников М. Я. Административно-юрисдикционный процесс: Сущность и актуальные вопросы правоприменения по делам об административных правонарушениях / М. Я. Масленников. – Воронеж, 1990. – 208 с.

5. Анохина Л. С. Суб'єкти адміністративної юрисдикції в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / Л. С. Анохіна. – Х., 2001. – 19 с.

6. Кодекс Российской Федерации об административных правонарушениях. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2003. – 288 с.

7. Практика розгляду судами справ про адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління (статті 185 – 185-2 КпАП) : Узагальнення Верховного Суду України // Вісник Верховного Суду України. – 2007. – № 4 (80). – С. 34–44.

8. Про затвердження положення про службу судових розпорядників та організацію її діяльності: наказ Державної судової адміністрації України від 14 липня 2011 р. № 112.

9. Аналіз розгляду адміністративних справ про прояв неповаги до суду [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Донецького обласного суду. – Режим доступу до документу: <http://www.court.donbass.com/aa01.htm>.

10. Судова практика у справах про адміністративні правопорушення (2003-2005 р.р.). За заг. ред. В. Т. Маляренка. – К. : Юрисконсульт, 2006. – 498 с.

11. Кодекс Украины об административных правонарушениях: Научно-практический комментарий. Издание пятое. – Х. : ООО «Одиссей», 2004. – 912 с.

12. Перепелюк В. Г. Адміністративний розгляд як форма адміністративного процесу / В. Г. Перепелюк // Науковий вісник Чернівецького університету : Збірник наук. праць. Вип. 75 : Правознавство. – Чернівці : ЧДУ, 2000. – С. 78–82.

13. Типова посадова інструкція секретаря судового засідання місцевого загального суду : Затверджено наказом Державної судової адміністрації України від 20 липня 2005 року № 86 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державної судової адміністрації України. – Режим доступу до документу : <http://www.court.gov.ua/law/page/view.php?id=228>.

14. Бородин И. Л. Административно-юрисдикционный процесс : Монография / И. Л. Бородин. – К. : Алерта, 2007. – 184 с.

15. Короєд С.О. Судовий розгляд справ про адміністративні проступки: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / С.О. Короєд. – К., 2009. – 277 с.

16. Бандурка О. М. Адміністративний процес : підруч. [для вищих навч. закл.] / О. М. Бандурка, М. М. Тищенко. – К. : Літера ЛТД, 2002. – 288 с.

17. Кивалов С. В. Таможенное право (административная ответственность за нарушение таможенных правил) / С. В. Кивалов. – Одесса, 1996. – 176 с.

18. Комментарий к Кодексу Российской Федерации об административных правонарушениях / под общ.ред. Н.Г. Салищевой. – 6-е изд., перераб. и доп.. – М.: Проспект, 2009. – 1136 с.

19. Собовий О.М. Правовий статус судді в адміністративно-деліктному провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.М. Собовий. – К., 2010. – 220 с.

20. Баб'як А. Строки за проектом Кодексу України про адміністративні проступки / А. Баб'як // Право України. – 2004. – № 1. – С. 98–102.

21. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін. ; – К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2007. – 781 с.

22. Долежан В. В. Проблеми вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність / В. В. Долежан // Проблеми права на зламі тисячоліть. Матеріали міжнародної наукової конференції. Наукове видання. – Дніпропетровськ, Видавництво ІМА-прес, 2001. – С. 424–427.

23. Архів Шевченківського районного суду міста Києва. – Справа про адміністративне правопорушення № 3 – 33441 / 2006 рік.

24. Великая Т. В. Особенности судебного и управленческого осуществления производства по делам об административных правонарушениях в Российской Федерации и Республики Казахстан : автореф. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 «Административное право; финансовое право; информационное право» / Т. В. Великая. – Челябинск, 2005. – 26 с.

25. Скавронік В. М. Адміністративно-юрисдикційна діяльність суду (судді) / В. М. Скавронік // Судова апеляція. – 2006. – № 2 (3). – С. 98–106.